

ΤΟ ΣΚΑΝΔΙΝΑΒΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ

«Ο ΑΛΛΟΣ ΔΡΟΜΟΣ»

**ή γιατί το αναπτυξιακό μοντέλο της Σκανδιναβίας μπορεί να
αποτελέσει πηγή έμπνευσης για την υπόλοιπη Ευρώπη**

*Εισήγηση των Σοσιαλδημοκρατών της Δανίας, Φινλανδίας και Σουηδίας προς
το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Συζητήθηκε από το Ευρωπαϊκό Σοσιαλιστικό*

Κόμμα στο Ταλίν της Εσθονίας

(30 Μαΐου – 1 Ιουνίου 2005)

Το Σκανδιναβικό Μοντέλο σε μία πρόταση:

- **Συνδυάζει επιτυχώς την οικονομική ανταγωνιστικότητα με την κοινωνική συνοχή και την περιβαλλοντική προστασία.**
- **Ως προς αυτό, αντιτίθεται στον πλήρη οικονομισμό του Αμερικανικού μοντέλου**

➤ Το Σκανδιναβικό μοντέλο ανάπτυξης ήταν το προϊόν της δημιουργικής συνεργασίας Σοσιαλδημοκρατών και εργατικών συνδικάτων. Με τον καιρό όμως και καθώς φαινόταν ότι το μοντέλο ήταν εξαιρετικά επιτυχές, και άλλες πολιτικές δυνάμεις ασπάστηκαν και υποστήριξαν αυτό το αναπτυξιακό μοντέλο.

➤ Το Σκανδιναβικό μοντέλο είναι μια «ζωντανή» απόδειξη ότι η Στρατηγική της Λισσαβόνας για την Ευρώπη με τους τρεις πυλώνες της [οικονομική ανάπτυξη, κοινωνική ανάπτυξη και περιβαλλοντική προστασία] μπορεί να πετύχει.

Οι Σκανδιναβικές χώρες αποδεικνύουν με το παράδειγμά τους ότι:

- ✓ Η υψηλή φορολογία, ο ισχυρός δημόσιος τομέας, οι υψηλοί μισθοί, οι καλές παροχές πρόνοιας και η υψηλή κοινωνική προστασία δεν καταργούν, αλλά αντίθετα ενδυναμώνουν, την ανάπτυξη και την ευημερία.
- ✓ Ένα εκλεπτυσμένο κοινωνικό μοντέλο μπορεί να αποτελέσει θεμέλιο ανάπτυξης και ανταγωνιστικότητας.
- ✓ Η κοινωνική πολιτική είναι παράγοντας παραγωγικότητας. Κοινωνική ασφάλεια και ανταγωνιστικότητα δεν είναι αντιθετικά αλλά συμπληρωματικά (δηλαδή το ακριβώς αντίθετο από αυτό που πρεσβεύουν εδώ και χρόνια οι νέο-συντηρητικοί οικονομολόγοι και οι νέο-φιλελεύθεροι πολιτικοί).

Όταν λέμε ότι το Σκανδιναβικό Μοντέλο μπορεί να αποτελέσει πηγή έμπνευσης για την υπόλοιπη Ευρώπη δεν εννοούμε ότι οι άλλες χώρες θα ωφεληθούν εάν προσπαθήσουν να αντιγράψουν πλήρως τις Σκανδιναβικές χώρες.

✓ **Η κάθε χώρα έχει τις δικές της ανάγκες και ιδιαιτερότητες και τη δική της πολιτική κουλτούρα**

✓ **Εμπνέομαι από ένα μοντέλο σημαίνει το προσαρμόζω στις δικές μου συνθήκες.**

Εξάλλου και το μοντέλο ανάπτυξης των Σκανδιναβικών χωρών *μπορεί να προχωρήσει κι άλλο, προς μια κατεύθυνση :*

- **Ισχυρότερης ανάπτυξης**
- **Καλύτερου συντονισμού των επενδύσεων**
- **Πιο γενναίων μεταρρυθμίσεων στην εκπαίδευση και στην αγορά εργασίας**

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ (1)

➤ 5 χρόνια μετά τη συμφωνία για τη Στρατηγική της Λισσαβόνας στην Ευρώπη το 2000, η κατάσταση δεν είναι η καλύτερη δυνατή. Οι δείκτες της ανάπτυξης, της απασχόλησης, της κοινωνικής συνοχής και της περιβαλλοντικής προστασίας είναι **στάσιμοι**.

➤ Στις 2 Φεβρουαρίου του 2005 η Ευρωπαϊκή Κομισιόν παρουσίασε αναθεώρηση της Στρατηγικής της Λισσαβόνας και συμπέρανε ότι **πρέπει να δοθεί στην Στρατηγική ένα νέο δυναμικό ξεκίνημα** προκειμένου να μπορέσει να φθάσει η Ευρώπη στους στόχους που είχε θέσει το 2000.

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ (2)

- Η πρόταση της Κομισιόν είναι: επικεντρώνουμε στην αύξηση των θέσεων εργασίας και στην ανάπτυξη, αφήνοντας σε δεύτερη μοίρα την εφαρμογή του κοινωνικού μοντέλου και την περιβαλλοντική πολιτική.
- **Εμείς διαφωνούμε με αυτήν την επιλογή.** Αντίθετα, πιστεύουμε ότι ένα **ισχυρό ευρωπαϊκό κοινωνικό μοντέλο** θα δημιουργήσει περισσότερες θέσεις εργασίας και θα δώσει ώθηση στην ανάπτυξη. Θα μας επιτρέψει να δουλεύουμε όχι σκληρότερα, ούτε περισσότερο, αλλά **να δουλεύουμε πιο έξυπνα** (work smart) στο πλαίσιο ενός ισχυρού κοινωνικού μοντέλου.

Σύγκριση Σκανδιναβικού και Αμερικανικού Μοντέλου (1)

- Τόσο οι Σκανδιναβικές χώρες όσο και η ΗΠΑ έχουν οικονομίες υψηλής παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας.
- Όμως, το Αμερικανικό μοντέλο επικεντρώνεται μονάχα στην ανάπτυξη, ενώ το Σκανδιναβικό μοντέλο **συνδυάζει την οικονομική ανάπτυξη με την ισχυρή κοινωνική πρόνοια** και τις υψηλές προδιαγραφές **περιβαλλοντικής προστασίας**.

Σύγκριση Σκανδιναβικού και Αμερικανικού Μοντέλου (2)

➤ Το Αμερικανικό μοντέλο ενδιαφέρεται μόνο για την υψηλή παραγωγικότητα. **Το Σκανδιναβικό μοντέλο ενδιαφέρεται για την ίση και δίκαιη κατανομή του παραγόμενου πλούτου.**

➤ Το Σκανδιναβικό μοντέλο δίνει προτεραιότητα στην πρόνοια, στους υψηλούς μισθούς, στην κοινωνική ασφάλιση, στην εκπαίδευση και τη δια βίου μάθηση, στην ισότητα, στην πολιτική των μη-διακρίσεων, και στις επενδύσεις σε καινοτομικές περιβαλλοντικές τεχνολογίες.

ΤΑ ΕΠΙΤΕΥΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΤΟΥ ΣΚΑΝΔΙΝΑΒΙΚΟΥ ΜΟΝΤΕΛΟΥ (1)

(1) Κοινωνική Πρόνοια και Ανταγωνιστικότητα

Οι Σκανδιναβικές χώρες έχουν κατορθώσει να συνδυάζουν υψηλότατα ποσοστά απασχόλησης με υψηλούς μισθούς, καλές παροχές πρόνοιας, υψηλό βαθμό κοινωνικής προστασίας, και εξαιρετική κοινωνική ασφάλιση.

Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία, οι μισθωτοί εργαζόμενοι των Σκανδιναβικών χωρών απολαμβάνουν την υψηλότερη οικονομική ασφάλεια στον κόσμο.

ΤΑ ΕΠΙΤΕΥΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΤΟΥ ΣΚΑΝΔΙΝΑΒΙΚΟΥ ΜΟΝΤΕΛΟΥ (2)

(2) Πολιτικές για μια «ενεργό» αγορά εργασίας

Το κλειδί της επιτυχίας ονομάζεται «**ενεργό σύστημα αγοράς εργασίας**». Τι σημαίνει αυτό;

- Ένα σύστημα που προάγει την πλήρη απασχόληση, τις ίσες ευκαιρίες και την ίση κατανομή του πλούτου
- Ένα σύστημα που εξετάζει διαρκώς τις υφιστάμενες συνθήκες εργασίας και αναδιευθετεί τους εργασιακούς πόρους
- Ένα σύστημα που επενδύει στη δια βίου εκπαίδευση και στην ενδοϋπηρεσιακή κατάρτιση

Το βασικό μήνυμα είναι

«κανένας δεν πρέπει να μένει πίσω, πρέπει να μεριμνούμε για όλους».

Το μοντέλο αυτό δεν στηρίζεται στην πρόσκαιρη εκμετάλλευση των εργαζομένων αλλά στη **διαρκή βελτίωση των δεξιοτήτων τους** ώστε αυτοί να μπορούν να προσαρμόζονται στις αλλαγές που συμβαίνουν στην αγορά εργασίας

ΤΑ ΕΠΙΤΕΥΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΤΟΥ ΣΚΑΝΔΙΝΑΒΙΚΟΥ ΜΟΝΤΕΛΟΥ (3)

(3) Ανεξαρτησία και Υπευθυνότητα των Κοινωνικών Εταιρών

- Οι κοινωνικοί εταίροι στην Σκανδιναβία έχουν μεγάλο βαθμό **ευθύνης** για την τήρηση των κανονισμών της αγοράς εργασίας. Έχουν την ευθύνη της τήρησης των συμφωνιών και είναι **ανεξάρτητοι** από το κράτος.
- Η υπευθυνότητα και η ανεξαρτησία αυτή οφείλονται στο **υψηλό ποσοστό συμμετοχής** στα συνδικάτα.
- Οι κυβερνήσεις δεν παρεμβαίνουν στις διαπραγματεύσεις μεταξύ των κοινωνικών εταιρών, εκτός εάν υπάρχει προστιθέμενη αξία, δηλ. σε περιπτώσεις όπου η κυβέρνηση μπορεί να διευκολύνει την επίτευξη συναίνεσης και συμφωνίας.

ΤΑ ΕΠΙΤΕΥΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΤΟΥ ΣΚΑΝΔΙΝΑΒΙΚΟΥ ΜΟΝΤΕΛΟΥ

(4α) Συνεργασία Κυβέρνησης και Συνδικάτων

- Οι Σκανδιναβικές χώρες είναι **χώρες της συναίνεσης**. Βασίζονται στην συναίνεση και στην ευρεία κοινωνική εμπιστοσύνη. Απόδειξη του γεγονότος είναι τα **ισχυρά συνδικάτα** και οι **συλλογικές συμφωνίες** μεταξύ συνδικάτων και εργοδοτών.

* Η πλειοψηφία των εργαζομένων στις Σκανδιναβικές χώρες είναι μέλη συνδικαλιστικών οργανώσεων, οι οποίες έχουν συνάψει συλλογικές συμφωνίες με τους εργαζομένους αλλά και με το κράτος (Το ποσοστό οργάνωσης σε συνδικάτα αγγίζει το 80% στις Σουηδία, Φινλανδία και Δανία)

ΤΑ ΕΠΙΤΕΥΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΤΟΥ ΣΚΑΝΔΙΝΑΒΙΚΟΥ ΜΟΝΤΕΛΟΥ

(4β) Συνεργασία Κυβέρνησης και Συνδικάτων

- Οι οργανώσεις εργοδοτών και εργαζομένων έχουν συνάψει **κεντρικές εισοδηματικές συμφωνίες** μεταξύ τους και συχνά και με το κράτος, συμφωνίες που ρυθμίζουν όχι μόνον τους μισθούς, αλλά και τον τρόπο αξιολόγησης και μεθόδους βελτίωσης των εργασιακών συνθηκών.
- Στόχος των συμφωνιών αυτών είναι η ισότητα των δύο φύλων, η ισορροπία μεταξύ εργασιακής και οικογενειακής ζωής και η προάσπιση της δεοντολογικής συμπεριφοράς στην αγορά εργασίας.
- Οι συμφωνίες αυτές εξασφαλίζουν σταθερότητα και κοινωνική ηρεμία, διατηρούν τον πληθωρισμό χαμηλό και αυξάνουν την αγοραστική δύναμη των εργαζομένων.
- Ωστόσο, οι συλλογικές αυτές συμφωνίες δεν αναιρούν τη δυνατότητα ύπαρξης πιο ειδικών συμφωνιών, π.χ. για μια συγκεκριμένη περιοχή ή έναν συγκεκριμένο επαγγελματικό κλάδο.

ΤΑ ΕΠΙΤΕΥΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΤΟΥ ΣΚΑΝΔΙΝΑΒΙΚΟΥ ΜΟΝΤΕΛΟΥ

(5α) Ανασυγκρότηση της Αγοράς Εργασίας και διαχείριση της βιομηχανικής αλλαγής

➤ Το εργασιακό περιβάλλον αλλάζει διαρκώς. Από τις βιομηχανικές κοινωνίες περάσαμε στις μετα-βιομηχανικές κοινωνίες και τώρα στις Κοινωνίες της Πληροφορίας.

➤ Σε ένα περιβάλλον που αλλάζει συνεχώς, στόχος είναι η **εργασιακή ασφάλεια**.

Εργασιακή ασφάλεια δεν σημαίνει να διατηρούμε την ίδια δουλειά σε όλη μας τη ζωή, αλλά να ξέρουμε ότι οι δεξιότητές μας ανανεώνονται διαρκώς, άρα μπορούμε ανά πάσα στιγμή να διεκδικήσουμε θέσεις εργασίας.

ΤΑ ΕΠΙΤΕΥΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΤΟΥ ΣΚΑΝΔΙΝΑΒΙΚΟΥ ΜΟΝΤΕΛΟΥ

(5β) Διαχείριση της βιομηχανικής αλλαγής και αγορά εργασίας

Οι Σκανδιναβικές χώρες έχουν πετύχει πολύ υψηλά επίπεδα εργασιακής ασφάλειας. Προσβλέπουν, όμως, σε ακόμη πιο **γενναίες μεταρρυθμίσεις** και σε νέες και φιλόδοξες μακροοικονομικές πολιτικές.

Έμφαση δίνεται:

- 1) στη **δια βίου μάθηση**, ώστε να μπορεί το εργασιακό δυναμικό να μορφώνεται διαρκώς και να προσαρμόζεται στις αλλαγές
- 2) στον **καλό τρόπο λειτουργίας του εργασιακού περιβάλλοντος**. Ένα υγιές και ευχάριστο περιβάλλον εργασίας αυξάνει τις επιδόσεις των εργαζομένων και τη συνολική παραγωγικότητα. Χρειάζονται δράσεις για την αντιμετώπιση των νέων εργασιακών κινδύνων που δεν είναι μόνο σωματικοί, αλλά πλέον και ψυχοκοινωνικοί.

ΤΑ ΕΠΙΤΕΥΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΤΟΥ ΣΚΑΝΔΙΝΑΒΙΚΟΥ ΜΟΝΤΕΛΟΥ

- Η Σουηδία και η Δανία **είχαν ήδη φθάσει** τον στόχο για την απασχόληση που έθεσε η Στρατηγική Λισσαβόνας για το 2010 από την πρώτη κιόλας μέρα εφαρμογής της!
- Οι στατιστικές δείχνουν ότι οι Σκανδιναβικές χώρες έχουν τα **υψηλότερα ποσοστά απασχόλησης γυναικών και νέων** και ότι οι ηλικιωμένοι συνταξιοδοτούνται αργότερα από ότι στην υπόλοιπη Ευρώπη. Επίσης, οι διαφορές μεταξύ των μισθών είναι οι χαμηλότερες στην Ευρώπη.
- Οι Σκανδιναβικές χώρες είναι στην κορυφή της Ε.Ε. όσον αφορά στη **δια βίου εκπαίδευση**.

ΤΑ ΕΠΙΤΕΥΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΤΟΥ ΣΚΑΝΔΙΝΑΒΙΚΟΥ ΜΟΝΤΕΛΟΥ

(6) Ισότητα μεταξύ των δύο φύλων

- Οι Σκανδιναβικές χώρες έχουν τα **υψηλότερα ποσοστά απασχόλησης των γυναικών**, αλλά πρέπει να γίνουν πολλά ακόμη ως προς τους τομείς της **φροντίδας των παιδιών**, του **οικογενειακού σχεδιασμού**, της **άδειας μητρότητας**, και της **εργασιακής ασφάλειας για τους νέους γονείς**.
- Η Ευρώπη και οι επιμέρους ευρωπαϊκές χώρες θα πρέπει να προσέξουν ιδιαίτερα το **ζήτημα της ισότητας των δύο φύλων** όταν **νομοθετούν**.
- Το ζήτημα της **μερικής απασχόλησης των γυναικών** είναι επίσης καίριο. Η Ευρώπη πρέπει να επιμείνει στον στόχο της πλήρους απασχόλησης.

ΤΑ ΕΠΙΤΕΥΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΤΟΥ ΣΚΑΝΔΙΝΑΒΙΚΟΥ ΜΟΝΤΕΛΟΥ

(7) Παροχή Εργασίας

Ο πληθυσμός στις Σκανδιναβικές χώρες – όπως και σε ολόκληρη την Ευρώπη – **γεννάει**, με αποτέλεσμα το **εργασιακό δυναμικό να μειώνεται**.

Αυτός ακριβώς είναι ο λόγος που οι Σκανδιναβικές χώρες εμμένουν στο μοντέλο της «**ενεργούς αγοράς εργασίας**», το οποίο επιδιώκει την επανένταξη στην αγορά εκείνων που βρίσκονται εκτός της (π.χ. εργαζόμενοι μεγαλύτερης ηλικίας, γυναίκες, μετανάστες, παιδιά που εγκαταλείπουν το σχολείο νωρίς)

ΤΑ ΕΠΙΤΕΥΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΤΟΥ ΣΚΑΝΔΙΝΑΒΙΚΟΥ ΜΟΝΤΕΛΟΥ

(8) Εκπαίδευση – το κλειδί της παραγωγικότητας και της ανάπτυξης

- Τα εκπαιδευτικά συστήματα της Σκανδιναβίας θεωρούνται από τα **πιο επιτυχημένα στον κόσμο**.
- * Τουλάχιστον τα 2/3 των νέων σπουδάζουν στην ανώτερη εκπαίδευση ενώ οι μαθητικές επιδόσεις κατατάσσονται σε πολλή υψηλή θέση σε παγκόσμια κλίμακα.
- Στις Σκανδιναβικές χώρες η εκπαίδευση **ανήκει σε όλους** και όλες οι εκπαιδευτικές υπηρεσίες είναι **δωρεάν**. *«Η εκπαίδευση δεν είναι προνόμιο, αλλά δικαίωμα και καθήκον».*

ΤΑ ΕΠΙΤΕΥΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΤΟΥ ΣΚΑΝΔΙΝΑΒΙΚΟΥ ΜΟΝΤΕΛΟΥ

(9) Επενδύσεις στην Επιστήμη και στην Έρευνα

- Οι Φινλανδία, Δανία και Σουηδία είναι οι πρώτες κατά σειρά χώρες της Ευρώπης σε ~~σε~~
επενδύσεις στην έρευνα, την επιστήμη και την ανάπτυξη.
- Στη μέτρηση αυτή συγκαταλέγεται η αποτελεσματικότητα στην Κοινωνία της Πληροφορίας και στην Έρευνα και Ανάπτυξη (R&D).
- Οι Σκανδιναβικές χώρες έχουν μεγάλη παράδοση στη μεταξύ τους συνεργασία και στη δημιουργία Σκανδιναβικών κέντρων μεταπτυχιακών σπουδών, έρευνας και πειραματικών εφαρμογών, όπου συγκεντρώνονται επιστήμονες από όλες τις χώρες της Σκανδιναβίας.

ΤΑ ΕΠΙΤΕΥΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΤΟΥ ΣΚΑΝΔΙΝΑΒΙΚΟΥ ΜΟΝΤΕΛΟΥ

(10) Ένα βιώσιμο φυσικό περιβάλλον

Οι Σκανδιναβικές χώρες φημίζονται για τις προοδευτικές περιβαλλοντικές στρατηγικές τους και τα υψηλά ποσοστά επένδυσης σε καινοτομικές, φιλικές προς το περιβάλλον τεχνολογίες. Συγκαταλέγονται στις περισσότερο περιβαλλοντικά προηγμένες χώρες του κόσμου και είναι πρώτες στην παγκόσμια λίστα των καθαρότερων και πιο οικολογικά ευαίσθητων χωρών του κόσμου

Άμεσοι περιβαλλοντικοί στόχοι είναι:

- Περαιτέρω ανάπτυξη της **περιβαλλοντικής τεχνολογίας** (μέσω αυτής μπορούν να βρεθούν λύσεις σε περιβαλλοντικά προβλήματα)
- Ανάπτυξη **οικολογικών πρωτοβουλιών** σε όλους τους τομείς
- Έρευνα για **ανανεώσιμες πηγές ενέργειας** (αιολική, ηλιακή, υδροηλεκτρική) – ένας τομέας όπου επίσης οι Σκανδιναβικές χώρες έχουν πρωτιά

ΤΑ ΕΠΙΤΕΥΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΤΟΥ ΣΚΑΝΔΙΝΑΒΙΚΟΥ ΜΟΝΤΕΛΟΥ

(11) Δημόσιες Επενδύσεις

- Οι χώρες της Σκανδιναβίας έχουν μακρά παράδοση στη χρήση των δημοσίων επενδύσεων για τη δημιουργία θέσεων εργασίας, για ανάπτυξη και για βελτίωση του μέσου επιπέδου ζωής.
- Υψηλές επενδύσεις στην εκπαίδευση, στην έρευνα, στην αναβάθμιση του εργασιακού δυναμικού, στις υποδομές υγείας και φροντίδας των παιδιών, έχουν διασφαλίσει την ευημερία των Σκανδιναβικών χωρών
- Οι Δανία, Σουηδία και Φινλανδία είναι οι πρώτες χώρες στην Ε.Ε. ως προς τις δημόσιες επενδύσεις για την εκπαίδευση.

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟ ΣΚΑΝΔΙΝΑΒΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ (1)

- ✓ **Υψηλή παραγωγικότητα και εισοδηματική ισότητα *μπορούν* να συνδυαστούν θετικά**
- ✓ **Η «ενεργός» πολιτική για την αγορά εργασίας μπορεί να εγγυηθεί τη μείωση της ανεργίας**
- ✓ **Ο ισχυρός διάλογος μεταξύ των κοινωνικών εταίρων είναι εγγύηση για σταθερότητα στις σχέσεις εργαζομένων και εργοδοτών**
- ✓ **Ευέλικτη αγορά και ασφάλεια των εργαζομένων δεν είναι αντίθετοι, αλλά συμπληρωματικοί στόχοι**

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟ ΣΚΑΝΔΙΝΑΒΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ (2)

- ✓ Η *δια βίου εκπαίδευση* και η διαρκής εξάσκηση των δεξιοτήτων των εργαζομένων είναι κλειδί για ένα ανταγωνιστικό εργασιακό δυναμικό
- ✓ Η ενσωμάτωση των *γυναικών* στο εργασιακό δυναμικό είναι κεντρικό στοιχείο για την επίτευξη ευημερίας
- ✓ Προληπτικές, έξυπνες και συντονισμένες *δημόσιες επενδύσεις* δυναμώνουν την ανάπτυξη σε εποχές χαμηλής ζήτησης
- ✓ *Προοδευτικοί περιβαλλοντικοί νόμοι* δημιουργούν συγκριτικά πλεονεκτήματα που ενισχύουν την ανταγωνιστικότητα